

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: СУТЬ ТА ЗАГРОЗИ

Бюджетна безпека – це спроможність бюджетної системи забезпечити фінансову самостійність та стійкість держави ефективного використання нею бюджетних коштів в процесі виконання функцій соціального захисту; державного управління і міжнародної діяльності; фінансування науки, освіти, культури і охорони здоров'я; забезпечення національної безпеки і оборони, реалізації інвестиційної та екологічної політики. Бюджетна безпека як важливий фактор соціально-економічного розвитку держави виступає своєрідним індикатором і критерієм ефективності її бюджетної політики, організації бюджетного процесу та функціонування бюджетної системи в цілому. З економічної точки зору, бюджетна безпека виражає здатність держави за допомогою бюджету виконувати властиві їй функції та завдання, а також задовольняти потреби платників податків та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням індивідуальних, корпоративних та суспільних інтересів [1, с. 172]. По суті бюджетна безпека – це стан забезпечення платоспроможності з урахуванням балансу доходів та видатків і ефективності використання бюджетних коштів. Платоспроможність будь-якої країни, в тому числі й України, залежить від валового внутрішнього продукту, експортного потенціалу та валютної ліквідності.

Бюджетна безпека є складовою такого комплексного явища як економічна безпека. Економічна безпека – це такий стан економічного механізму, якому відповідає певний стан економічної системи та держави, що забезпечує і гарантує розвиток і зростання економіки та соціальної сфери при достатньому захисті економічних інтересів країни. В результаті формується здатність протистояти і протидіяти системі загроз зовнішнього і внутрішнього походження, висока конкурентоздатність національної економіки у світовому економічному просторі, високий економічний і оборонний потенціал, що зумовлює підвищення рівня та якості життя населення країни [2, с. 128].

До найважливіших критеріїв бюджетної безпеки можна віднести:

- забезпечення стійкості основних параметрів платіжно-розрахункової системи;
- реальність цілей бюджетної політики та її відповідність національним інтересам;

– розширення можливостей держави здійснювати зовнішню і внутрішню політику на основі забезпечення достатніми фінансовими ресурсами;

– найбільш оптимально залучати та використовувати позикові кошти для фінансування бюджетних видатків;

– попереджати порушення бюджетного законодавства з метою сприяння стійкому соціально-економічному розвитку держави.

Бюджетна безпека держави полягає у захищеності від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз бюджетній системі, що досягається за рахунок здатності органів державної влади формувати в достатньому обсязі бюджетні ресурси для виконання державою своїх функцій. Загрози бюджетній безпеці – це сукупність негативних передумов і чинників, які перешкоджають повноцінній реалізації бюджетних інтересів та зумовлюють повне чи часткове порушення або руйнування бюджетної системи і бюджетного процесу. До основних загроз, що чинять прямий деструктивний вплив на бюджетну безпеку держави у формі визначеного обсягу економічного збитку, можна віднести такі:

- 1) неефективність податкової системи,
- 2) заниження господарюючими суб'єктами податкової бази та ухилення від сплати податків;
- 3) неефективність системи контролю за витрачанням бюджетних коштів;
- 4) неефективний розподіл державних коштів, більша частина яких спрямовується на споживання, а не на розвиток;
- 5) невиконання юридичними особами-резидентами зобов'язань за іноземними кредитами, одержаними під гарантії уряду;
- 6) несвоєчасне прийняття бюджету та звітів про його виконання [3, с. 30].

Також значною загрозою бюджетній безпеці є наявність проблеми надмірного податкового навантаження. На сьогоднішній день, податки відіграють важливу роль в економічному розвитку країни, оскільки є основним джерелом дохідної частини Державного бюджету. Стягування податків є достатньо високим і гальмує розвиток економіки, а це створює загрозу для економічної безпеки держави.

Формуючи бюджетну безпеку, держава зобов'язана дотримуватися таких основних умов:

- 1) урахування вимог усіх об'єктивних економічних законів і закономірностей розвитку суспільства;
- 2) вивчення і врахування попереднього досвіду фінансового і бюджетного розвитку;
- 3) вивчення і врахування досвіду інших країн;

4) врахування конкретного етапу розвитку суспільства, особливостей внутрішнього та міжнародного становища.

Бюджетна безпека є важливим пріоритетом розвитку бюджетної системи України, тому необхідно удосконалити як інструменти формування доходів бюджету, так і інструменти управління бюджетними коштами запроваджувати дієві заходи, які забезпечать високий рівень фінансової безпеки України. Для підвищення рівня бюджетної безпеки необхідно розробити комплекс дієвих заходів щодо її зміцнення:

- оптимізувати структуру державного боргу у частині співвідношення між короткостроковими та довгостроковими запозиченнями;
- забезпечити ефективне та прозоре управління умовними (гарантованими) борговими зобов'язаннями держави, що передбачає здійснення таких заходів:
- забезпечення суворого контролю та чітких правил надання гарантованих державою кредитів;
- здійснення належного розподілу ризиків між сторонами кредитної угоди;
- встановлення верхньої межі відповідальності держави за настання гарантійного випадку;
- запровадження інвестиційного напрямку державних позик.

Список використаної літератури:

1. Сергієнко Л.К. Бюджетна безпека як складник бюджетної політики держави / Л.К. Сергієнко, І.І. Онуфрієнко // Науковий погляд: економіка та управління. – 2018. – № 2. – С. 169-175.
2. Гордієнко Т.М. Теоретичні основи взаємообумовленості національної та регіональної економічної безпеки / Т.М.Гордієнко // Економіка та право. – 2010. – № 1. – С.126-132.
3. Кулінська А.В. Бюджетна безпека як умова досягнення національних соціально-економічних інтересів / А.В. Кулінська // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 4. – С. 29-34.